

IV
TOMAS

KARAS *ir* TAIKA

LEV TOLSTOJ

*Tai geriausias kada nors parašytas romanas. Jis toks pat
laisvas, kaip ir gyvenimas.*

- John Galsworthy

IV/
TOMAS

KARAS *ir* TAIKA

LEV TOLSTOJ

Romanas

Iš rusų kalbos vertė
EDVARDAS VISKANTA

PIRMA DALIS

I

1806 metų pradžioje Nikolajus Rostovas grįžo atostogų. Denisovas irgi važiavo namo, į Voronežą, ir Rostovas prikalbino jį vykti kartu ligi Maskvos ir apsistoti jų namuose. Priešpaskutinėje stotyje, susitikęs draugą, Denisovas išgėrė su juo tris butelius vyno ir, artėjant prie Maskvos, nors ir duobėtas buvo kelias, kietai miegojo pašto rogėse greta Rostovo, kuris juo arčiau Maskvos, tuo labiau nekantravo.

„Ar greit? Ar greit? O, tos nepakenčiamos gatvės, krautuvės, kepyklos, žibintai, vežikai!“ – galvojo Rostovas, kai jiedu jau įregistravo savo atostogų pažymėjimus užkardoje¹ ir įvažiavo į Maskvą.

– Denisovai, parvažiavom! Miega! – kalbėjo jis, visu kūnu pasiduodamas priekin, lyg tikėdamasis, kad rogės ims čiuožti greičiau. Denisovas neatsiliepė.

– Štai ta sankryža, tas kampas, kur vežikas Zacharas stovi; štai ir Zacharas, ir vis tas pats arklys. Štai ir krautuvėlė, kur meduolius pirkdavom. Ar greit? Na!

– Prie kurio gi namo? – paklausė vežėjas.

– Antai gale, prie to didžiojo, argi nematai! Tai mūsų namas, – kalbėjo Rostovas, – juk tai mūsų namas!

– Denisovai! Denisovai! Tuoju būsim namie.

Denisovas pakėlė galvą, nusikosėjo ir nieko neatsakė.

– Dmitrijau, – kreipėsi Rostovas į liokajų, sėdintį greta vežėjo. – Juk tai mūsų žiburys?

– Taip, tikrai, ir tėtušio kabinete šviesu.

– Dar nesugulę? A? Kaip manai?

– Žiūrėk, neužmiršk, tuojau ištrauk man naują vengriškąją striukę², – pridūrė Rostovas, čiupinėdamas savo ūsus. – Nagi varyk, – rėkė jis vežėjui. – Atsibusk pagaliau, Vasia, – kelintąsyk kreipėsi jis į Denisovą, kuris vėl nuleido galvą. – Na, tik varyk, tris rublius degtinei gausi, varyk! – sušuko Rostovas, kada jau rogės tebuvo per trejus namus nuo jų durų. Jam atrodė, kad arkliai nejuda. Pagaliau rogės pasuko dešinėn, prie durų; virš galvos Rostovas pamatė pažįstamą karnizą su nutrupėjusiu tinku, priebutį, šaligatvio stulpą. Dar rogėms nustojus, jis išsoko ir įbėgo į prieangį. Namas tebestovėjo vis toks pat sustingęs, niūrus, tarsi jam visai nerūpėjo, kas parvažiauo. Prieangyje nieko nebuvo. „Dieve mano! Ar tik neatsitiko kas bloga?“ – pagalvojo Rostovas, alpstančia širdim stabtelėjęs akimirką ir tuoj leisdamasis bėgti toliau per prieangį ir pažįstamais sukrypusiais laiptais. Vis ta pati durų rankena, dėl kurios nešvarumo pykdavo grafienė, taip pat blogai darinėjosi. Prieškambaryje degė viena lajinė žvakė.

Senis Michaila miegojo ant skrynios. Prokofijus, vežiojamasis liokajus, kuris buvo toks stiprus, kad už galo atkeldavo karietą, sėdėjo ir pynė iš skudurėlių vyžas. Jis pažvelgė į atsivėrusias duris, ir abejingas, miegūstas jo veidas staiga pasidarė džiugiai išgąstingas.

– Dievulėliau! Grafas jaunasis! – suriko jis, pažinęs jaunąjį poną. – Kas gi čia? Mielasis mano! – Ir Prokofijus, virpėdamas iš susijaudinimo, šoko prie svetainės durų, turbūt norėdamas pranešti, bet, matyt, vėl apsigalvojo, grįžo atgal ir pripuolė jaunajam ponui prie peties.

– Ar sveiki? – paklausė Rostovas, traukdamas iš jo savo ranką.

– Ačiū Dievui! Visi sveiki, ačiū Dievui! Ką tik po vakarienės! Leisk į tavę pasižiūrėt, jūsų šviesybe!

– Ar viskas visutėliai gerai?

– Ačiū Dievui, ačiū Dievui!

Rostovas, visiškai užmiršęs Denisovą, nenorėdamas, kad kas kitas apie jį praneštų, nusimetė kailinius ir ant pirštų galų nubėgo į

tamsią didelę salę. Viskas tas pat, tie patys lošimo stalai, ta pati liustra, aptraukta antvalkalu; bet kažkas jau pamatė jaunąjį poną, ir, nespėjus jam pribėgti prie svetainės, kažkas smarkiai lyg viesulas išlėkė pro šonines duris ir apkabino, ir ėmė jį bučiuoti. Dar antra, trečia tokia pat būtybė išpuolė pro antras, trečias duris; dar mylavimai, dar bučiniai, dar klyksmai, džiaugsmo ašaros. Jis negalėjo atskirti, kur ir kas tėtūšis, kas Nataša, kas Petia. Visi rėkė, šnekėjo ir bučiavo jį tuo pat metu. Tik motinos tarp jų nebuvo – tą jis atsimena.

– O aš ir nežinojau... Nikoluška... Draugužis mano, Kolia!

– Štai jis... mielasis mūsų... Kaip tu pasikeitei! Ne! Žvakių! Arbatos!

– Mane gi pabučiuok!

– Širdele... o mane.

Sonia, Nataša, Petia, Ana Michailovna, Vera, senasis grafas glėbesčiavo jį; ir tarnai, ir merginos, subėgę į kambarius, džiaugdamiesi klegėjo ir aikčiojo.

Petia pakibo jam ant kojų.

– O mane! – rėkė jis.

Nataša, prilenkusi jį prie savęs, išbučiavo visą veidą, paskui atsoko ir, laikydamosi už vengriškos striukės skverno, striksėjo kaip ožka vis toje pat vietoje ir spygavo.

Iš visų pusių buvo žvilgančios džiaugsmo ašaros, mylinčios akys, iš visų pusių buvo lūpos, ieškančios bučinio.

Sonia, išraudusi kaip putinas, taip pat laikėsi jam už rankos ir visa spindėjo palaimos kupinu žvilgsniu, įsmeigtu į jo akis, kurių ji laukė. Soniai jau sukako šešiolika metų, ir ji buvo labai graži, ypač šią laimės ir džiugesio valandą. Ji žiūrėjo į jį, nenuleisdama akių, šypsodama ir sulaikiusi kvapą. Jis dėkingas pažvelgė į ją; bet vis dar kažko laukė ir ieškojo. Senoji grafienė vis dar nesirodė. Ir štai pasigirdo žingsniai tarpduryje. Žingsniai tokie greiti, kad negalėjo būti jo motinos žingsniai.

Bet tai buvo ji su nauja, jam dar nematyta, veikiausiai be jo pasisiūdinta suknia. Visi paliko jį ramybėje, ir jis nubėgo prie motinos. Kai jiedu susitiko, ji krito jam ant krūtinės raudodama. Ji negalėjo pakelti veido ir tik spaudė jį prie šaltų jo vengriškos striukės pynelių. Denisovas, nejučiomis įėjęs į kambarį, stovėjo čia pat ir, žvelgdamas į juos, šluostėsi akis.

– Vasilijus Denisovas, jūsų sūnaus draugas, – tarė jis, prisistatydamas grafui, klausiamai žiūrinčiam į jį.

– Maloniai prašom. Žinau, žinau, – tarė grafas bučiuodamas ir apkabindamas Denisovą. – Nikoluška rašė... Nataša, Vera, štai jis, Denisovas.

Tie patys laimingi, džiugūs veidai nukrypo į gauruotą, juodausį, smulkų Denisovą, apsupo jį.

– Mielasis, brangusis Denisovai! – sukliko Nataša, nebesitverdama džiaugsmu, prišoko prie jo, apkabino ir pabučiavo. Visi sumišo dėl to Natašos poelgio. Denisovas irgi paraudo, bet nusišypsojo ir, paėmęs Natašos ranką, pabučiavo.

Denisovą nuvedė į jam paruoštą kambarį, o visi Rostovai susirinko į poilsio kambarį aplink Nikolušką.

Senoji grafienė, nepaleisdama jo rankos, kurią tolydžio bučiavo, sėdėjo greta jo; visi kiti, susigrūdę aplink, gaudė kiekvieną jo judesį, žodį, žvilgsnį ir nenuleido nuo jo džiugių išimylėjusių akių. Brolis ir seserys ginčijosi ir rungėsi dėl vietų arčiau jo ir pešėsi dėl to, kas turi atnešti arbatos, nosinę, pypkę.

Rostovas buvo labai laimingas ta meile, kurią jam visi rodė; bet pirmutinė jo susitikimo valandėlė buvo tokia nuostabi, kad dabartinės laimės jam atrodė per maža, ir jis vis kažko laukė dar, dar, dar.

Kitą rytą svečiai po kelionės miegojo ligi dešimtos valandos.

Priešiniame kambaryje mėtėsi kardai, įvairūs husariški krepšeliai, atvožti lagaminai, purvini batai. Išvalytos dvi poros su pentiniais

buvo ką tik pastatytos prie sienos. Tarnai nešė praustuvus, karšto vandens skustis ir išvalytus rūbus. Kvepėjo tabaku ir vyrais.

– Ei Griška, pypkę! – riktelėjo kimus Vaskos Denisovo balsas. – Rostovai, kelkis!

Rostovas, trindamas limpančias akis, pakėlė susivėlusią galvą nuo karšto priegalvio.

– O ką, ar vėlu?

– Vėlu, dešimta valanda, – atsakė Natašos balsas, ir gretimame kambaryje pasigirdo krakmolytų suknelių šnarėjimas, mergiškų balsų šnibždesys ir juokas, ir pro pravertas duris šmėstelėjo kažkas žydras, kaspiniai, juodi plaukai ir linksmi veidai. Tai buvo Nataša su Sonia ir Petia, atėję sužinoti, ar jie jau atsikėlę.

– Nikolenka, kelkis! – vėl prašneko prie durų Natašos balsas.

– Tuoju!

Tuo tarpu Petia, pirmame kambaryje pamatęs ir nustvėręs kardus ir jausdamas tą džiaugsmą, kokį jaučia visi berniukai prie karingo vyresniojo brolio, užmiršęs, kad seserims nepadoru matyti nusirengusius vyrus, atidarė duris.

– Čia tavo kardas? – rėkė jis. Mergaitės atšoko. Denisovas išsigandusiomis akimis pakišo apžėlusias kojas po antklode, žvilgčiodamas į draugą pagalbos. Durys praleido Petią ir vėl užsidarė. Už durų pasigirdo juokas.

– Nikolenka, išeik su chalatu, – suskambo Natašos balsas.

– Čia tavo kardas? – paklausė Petia. – Ar jūsų? – su nuolankia pagarba kreipėsi į ūsuotąjį juodąjį Denisovą.

Rostovas skubiai apsiavė, apsilvilko chalatu ir išėjo. Nataša buvo užsimovusi vieną batą su pentinu ir kišo koją į kitą. Sonia sukosi ratu ir kaip tik norėjo išpūsti suknelę ir pritūpti, kai jis įėjo. Abidvi buvo vienodomis, naujutėlėmis, žydromis suknelėmis – žvalios, raudonskruostės, linksmos. Sonia pabėgo, o Nataša, paėmusi po ranka,

nusivedė brolių į poilsio kambarį, ir tarp jų prasidėjo pašnekesys. Jiedu nespėjo klausinėti kito kito ir atsakinėti į klausimus apie tūkstančius smulkmenų, kurios galėjo dominti tik juos vienus. Nataša juokėsi sulig kiekvienu žodžiu, kurį pasakydavo jis arba ji pati, ne todėl, kad būtų juokinga tai, ką jiedu kalbėjo, bet todėl, kad jai buvo linksma ir ji neįstengė suvaldyti savo džiaugsmo, besireiškiančio juoku.

– Ak, kaip gera, kaip puiku! – kalbėjo ji tolydžio. Rostovas pajuto, kad karštų Natašos meilės spindulių įtakoje pirmąsyk po pusantų metų jo sieloje ir veide skleidėsi toji skaisti vaikiška šypsena, kuria jis nė karto nenusišypsojo nuo to laiko, kai išvyko iš namų.

– Ne, paklausk, – tarė ji, – dabar tu visai jau vyras? Aš baisiai džiaugiuos, kad tu mano brolis. – Ji palietė jo ūsus. – Aš norėčiau žinoti, kokie jūs, vyrai, esate. Ar tokie kaip mes? Ne?

– Kodėl Sonia pabėgo? – klausė Rostovas.

– O, tai visa istorija! Kaip tu sakysi Soniai, tu ar jūs?

– Kaip pasitaikys, – tarė Rostovas.

– Sakyk jai, meldžiamasis, jūs, aš tau paskui pasakysiu.

– Bet ką gi?

– Na, tai dabar pasakysiu. Tu žinai, Sonia mano draugė, tokia draugė, kad aš ranką nusideginčiau dėl jos. Štai žiūrėk. – Ji pasiraitojo muslininę rankovę ir parodė ant ilgos, liesos ir švelnios rankutės netoli peties, aukščiau alkūnės (toje vietoje, kurią uždengia ir balinės sukniš), raudoną žymę.

– Čia aš nusideginau norėdama įrodyti jai savo meilę. Paėmiau liniuotę, įkaitinau ugnyje ir prispaudžiau.

Sėdėdamas buvusiame klasės kambaryje ant sofos su priegalvėliais ant atramų ir žvelgdamas į šias padūkusiai žvitrias Natašos akis, Rostovas vėl grįžo į tą savo šeimyninį, vaikišką pasaulį, kuris niekam neturėjo jokios prasmės, tik jam vienam, bet kuris teikė jam didžiausią malonumą; ir rankos nusideginimas liniuote meilei įrodyti jam nebuvo tuščias dalykas: jis tai suprato ir nesistebėjo.

– Na tai kas gi čia? – tik paklausė jis.

– Na, mudvi taip sutariam, taip sutariam!.. Čia tai kas, vieni niekai – liniuotė; bet mudvi amžiams draugės. Jau ką ji pamilsta, tai amžinai. Aš to nesuprantu. Aš tuojau užmirštu.

– Na tai kas gi čia tokio?

– Tai šitaip ji myli mane ir tave. – Nataša staiga paraudo. – Tu juk atsimeni, prieš išvažiuojant... Ir ji sako, kad tu visa tai užmirštum... Ji pasakė: aš jį mylėsiu visada, o jis tegul būna sau laisvas. Juk tiesa, kad tai puiku, puiku ir kilnu! Taip, taip? Labai kilnu? Taip? – klausinėjo Nataša, tokia surimtėjusi ir susijaudinusi, jog buvo matyti, kad tai, ką kalba dabar, anksčiau kalbėjo su ašaromis. Rostovas susimąstė.

– Aš nė vieno savo žodžio neatsiimu, – tarė jis. – O be to, Sonia tokia žavinga, tai koks gi kvailys atsisakys savo laimės?

– Ne, ne, – suriko Nataša. – Mudvi apie tai jau kalbėjomės. Mudvi žinojom, kad tu tą pasakysi. Bet to negalima, nes, suprant, jeigu tu taip kalbi – manai, jog esi susirišęs žodžiu, tai išeina, kad ji lyg ir tyčia tai pasakė. Išeina, kad tu vis dėlto iš prievartos ją vedi, ir išeina visai ne tas.

Rostovas matė, kad visa tat gerai buvo jų sugalvota. Sonia ir vakar jį nustebino savo grožiu. Šiandien, pamačius ją prabėgomis, ji pasirodė jam dar gražesnė. Ji buvo žavi šešiolikametė mergaitė, matyt, karštai jį mylinti (tuo jis nė valandėlės neabejojo). Kodėl jis negalėtų mylėti jos dabar ir netgi vesti, galvojo Rostovas, tik ne dabar. Dabar tiek dar kitokių džiaugsmų ir reikalų! „Taip, jos puikiai tat sugalvojo, – pamanė jis, – reikia likti laisvam“.

– Na ir puiku, – tarė jis, – paskui pasikalbėsime. Ak, kaip aš džiaugiuosi tavim! – pridūrė. Na, o kaipgi tu, Borisui vis dar ištikima? – paklausė brolis.

– Kas per kvailystės! – juokdamasi sukliko Nataša. – Nei apie jį, nei apie kurį kitą aš negalvoju ir žinoti nenoriu.

– Šit kaip! Tai ką gi tu?

– Aš? – pertarė Nataša, ir laiminga šypsena nušvietė jos veidą. – Ar tu matei *Duportą*?³

– Ne.

– To garsiojo Diuporo, šokėjo, nematei? Na tai tu nesuprasi. Štai kas aš esu. – Išlenkusi rankas, Nataša suėmė savo sijonėlį, kaip daroma šokant, pabėgėjo keletą žingsnių, apsisuko, padarė antrašą, taukstelėjo kojyte į kojytę ir, atsistojusi ant galiukų pirštų, paėjęs keletą žingsnių. – Juk pastoviu? Juk va! – kalbėjo ji; bet neišsilaikė ant pirštų galų. – Tai va kas aš esu! Niekados už nieko netekėsiu, o būsiu šokėja. Tik niekam nesakyk.

Rostovas taip garsiai ir linksmai ėmė kvatoti, kad Denisovui savo kambariye pasidarė pavydu, ir Nataša negalėjo susilaikyti, ėmė juoktis drauge su juo.

– Argi negerai? – vis kalbėjo ji.

– Gerai. Už Boriso jau nebenori tekėti?

Nataša užkaito.

– Aš už nieko nenoriu tekėti. Aš jam tą pat pasakysiu, kai pamatysiu.

– Šit kaip! – tarė Rostovas.

– Na taip, visa tai niekai, – plepėjo toliau Nataša. – O kaip Denisovas, ar geras? – paklausė.

– Geras.

– Na tai lik sveikas, renkis. Ar jis baisus, tas Denisovas?

– Kodėl gi baisus? – paklausė *Nicolas*. – Ne, Vaska puikus vyras.

– Tu jį Vaska vadini?.. Keista. O ką, ar jis labai geras?

– Labai geras.

– Na, ateik greičiau arbatos gerti. Visi drauge.

Ir Nataša atsistojo ant pirštų galų ir išėjo iš kambario taip, kaip daro šokėjos, bet taip šypsodama, kaip šypso tik laimingos penkiolikmetės mergaitės. Susitikęs svetainėje Sonią, Rostovas nuraudo. Jis

nežinojo, kaip elgtis su ja. Vakar jiedu pasibučiavo pirmą pasimatymo džiaugsmo valandėlę, bet šiandien jis jautė, kad negalima to daryti; jis jautė, kad visi, ir motina, ir seserys, žiūri į jį klausiamai ir laukia, kaip jis elgsis su ja. Jis pabučiavo jai ranką ir pavadino jūs – Sonia. Bet jūdviejų akys susitikusios pasakė vienas antram „tu“ ir švelniai pasibučiavo. Ji savo žvilgsniu prašė jį atleisti, kad per Natašą drįso priminti jo pažadą, ir dėkojo už meilę. Jis savo žvilgsniu dėkojo jai už pasiūlytą laisvę ir bylojo, kad, šiaip ar taip, jis niekada nesiliaus jos mylėjęs, nes negalima jos nemylėti.

– Vis dėlto kaip keista, – tarė Vera, parinkusi momentą, kai visi tylėjo, – kad Sonia su Nikolenka dabar susitiko kaip svetimi ir sako vienas kitam jūs.

Veros pastaba buvo teisinga, kaip ir visos jos pastabos; bet kaip ir nuo daugelio jos pastabų visiems pasidarė nejauku, ir ne tik Sonia, Nikolajus ir Nataša, bet ir senoji grafienė, kuri bijojo šios sūnaus meilės, galinčios pražudyti puikią jo partiją, irgi paraudo kaip mergaitė. Denisovas, Rostovo nustebimui, apsivilkęs nauju munduru, išsipomadavęs ir išsikvepinęs, atėjo į svetainę toks pat dabita, koks būdavo kautynėse, ir toks malonus su damomis kavalierius, kokio Rostovas jokių būdu nesitikėjo matyti.

II

*G*rižęs į Maskvą iš armijos, Nikolajus Rostovas namiškių buvo sutiktas kaip geriausias sūnus, didvyris ir brangiausiasis Nikoluška; giminių – kaip mielas, malonus ir mandagus jaunuolis; pažįstamų – kaip gražus husarų poručikas, smagus šokėjas ir vienas geriausių Maskvos jaunikių.

Rostovams buvo pažįstama visa Maskva; pinigų šiomet senasis grafas turėjo pakankamai, nes vėl buvo įkeisti visi dvarai, ir todėl Nikoluška, įsitaisęs nuosavą ristūną ir madingiausias raitelio kelnės, ypatingas, kokių niekas Maskvoj dar neturėjo, ir batus, madingiausias, smailiausiais galais, su mažyčiais sidabriniais pentiniais, leido laiką labai linksmai. Rostovas, grįžęs namo, patyrė malonų jausmą, po šios tokios pertraukos vėl prisiderinęs prie senųjų gyvenimo sąlygų. Jam atrodė, kad jis labai suvyriškėjęs ir išaugęs. Nusiminimą dėl neišlaikyto tikybos egzamino, skolinimąsi iš Gavrilos pinigų vežikui, slaptus pasibučiavimus su Sonia – visa tai Nikolajus minėjo kaip vaikiškumą, kuris dabar buvo be galo tolimas. Dabar jis, husarų poručikas su sidabrinio mentiku, su kareivišku Georgijaus kryžium⁴, ruošia savo ristūną lenktynėms drauge su žinomais mėgėjais, pagyvenusiais, visų gerbiama. Bulvare jis turi pažįstamą damą, kurią lanko vakarais. Jis dirigavo mazurkai baliuje pas Archarovus⁵, kalbėjosi apie karą su feldmaršalu Kamenskiu⁶, lankėsi Anglų klube⁷ ir sakė tu vienam keturiasdešimties metų pulkininkui, su kuriuo jį supažindino Denisovas.

Maskvoje jo aistra imperatoriui šiek tiek atslūgo, nes per šį laiką jo nematė. Bet vis dėlto jis dažnai pasakodavo apie valdovą, apie savo meilę jam, duodamas suprasti, kad dar ne viską pasakoja, kad kažką dar jaučia valdovui, ir tai negali būti visiems suprantama; ir drauge su visa tuometine Maskva jis tiesiog dievintė dievino imperatorių Aleksandrą Pavlovičių, kuris Maskvoje tuo metu buvo vadinamas „įsikūnijusiu angelu“.

Per šį trumpą laiką Maskvoje, ligi išvykdamas į armiją, Rostovas ne suartėjo, o priešingai, išsiskyrė su Sonia. Ji buvo labai daili, miela ir, matyt, karštai jį įsimylėjusi; bet jam buvo tas jaunystės laikotarpis, kada atrodo tiek daug reikalų, jog nėra laiko su tokiais dalykais prasidėti, ir jaunuolis bijo pakliūti į pinkles – brangina savo laisvę,

kuri jam reikalinga dar daug kam. Kai galvodavo apie Sonią šį kartą būdamas Maskvoje, jis sakydavo sau: „Ei! Dar daug tokių bus ir yra ten, kažin kur, man dar nežinomų. Dar spėsiu, kai panorėsiu, ir meile prisidžiaugti, o dabar nėra laiko“. Be to, jam atrodė, kad moterų draugijoje esama kažko žeminamo jo vyriškumui. Jis lankydavosi baliuose ir moterų draugijoje apsimesdamas darąs tai prieš savo valią. Lenktynės, Anglų klubas, lėbavimas su Denisovu, jodinėjimas ten – tai buvo kitas dalykas: tai pritiko šauniam husarui.

Kovo pradžioje senasis grafas Ilja Andrejevičius Rostovas buvo susirūpinęs pietų ruošimu Anglų klube kunigaikščio Bagrationo garbei.

Grafas su chalatu vaikščiojo po salę davinėdamas įsakymus klubo ekonomui ir garsiajam Feoktistui, vyresniajam Anglų klubo virėjui, dėl šparagų, šviežių agurkų, žemuogių, veršiuko ir žuvų kunigaikščio Bagrationo pietums. Grafas nuo klubo įkūrimo dienos buvo jo narys ir seniūnas. Jam klubas buvo pavedęs suruošti pokylį Bagrationui, nes retai kas mokėjo taip prašmatniai, vaišingai iškelti puotą, ypač todėl, kad retai kas mokėjo ir norėjo pridėti savo pinigų, jeigu jų prireikia puotai suruošti. Virėjas ir klubo ekonomas linksmais veidais klausėsi grafo įsakinėjimų, nes jie žinojo, kad nė prie vieno kaip prie jo negalima buvo geriau pasipelnyti iš pietų, kurie kainavo keletą tūkstančių.

- Tik žiūrėk man, skiauteriukų, skiauteriukų įdėk į tortiui⁸, žinai!
- Šaltų atseit tris?... – klausė virėjas. Grafas susimąstė.
- Mažiau negalima, tris... majonezas – viens, – tarė jis, lenkdamas pirštą...
- Tad įsakysit sterlių kur didesnių paimti? – paklausė ekonomas.
- Ką gi darysi, paimk, jeigu būtina. Beje, branguti tu mano, buvau ir užmiršęs. Juk reikia dar vieno antre⁹ ant stalo. Ak Dieve tu

mano! – Jis nusitvėrė už galvos. – Bet kas gi man gėlių atveš? Mitenka! Ei Mitenka! Nujok tu, Mitenka, į Pamaskvio dvarą, – kreipėsi į atskubėjusį jo šauksman ūkvedį, – nujok tu į dvarą ir liepk tuoju sodininkui Maksimkai užvaryti baudžiauninkus. Pasakyk, kad visas oranžerijas čion temptų apvyniojęs tūbais. Ir kad čia man du šimtai vazonų penktadieniui būtų.

Davęs daugybę visokiausių įsakymų, jis buvo becinąs pailsėti pas grafienėlę, bet prisiminė dar kažką reikalinga, grįžo pats, sugrąžino virėją ir ekonomą ir vėl ėmė įsakinėti. Tarpduryje pasigirdo lengvi vyro žingsniai, sužvangėjo pentinai, ir gražus, raudonskruostis, juoduojančiais ūsiukais, matyt, pailsėjęs ir atsiganęs ramiai sau gyven-damas Maskvoje, įėjo jaunasis grafas.

– Ak brolyti mano! Stačiai galva sukasi, – tarė senis, lyg susigėdęs šypsodamas sūnui. – Bent tu padėtum! Juk reikia dar dainininkų. Muziką turiu, bet gal čigonus pakviesti, ar ką? Jūsiškiai, kariai, tokius dalykus mėgsta.

– Iš tiesų, tėveli, manau, kunigaikštis Bagrationas, kai ruošėsi Šengrabeno kautynėms, mažiau turėjo rūpesčių kaip jūs dabar, – tarė sūnus šypsodamas.

Senasis grafas apsimetė supykęs.

– Bepigu tau šnekėti, tu pats pamėgink!

Ir grafas kreipėsi į virėją, kuris protingu ir pagarbiu veidu įdėmiai ir meiliai žvilgčiojo į tėvą ir sūnų.

– Tai mat koksai jaunimas, Feoktistai, a? – tarė jis. – Juokiasi iš mūsų, senių.

– Ką gi, jūsų šviesybe, jiems rūpi tik gerai pavalgyti, o kaip visa tai suruošti ir serviruoti – tai ne jų reikalas.

– Taip, taip! – sušuko grafas ir, linksmai sugriebęs sūnų už abiejų rankų, sušuko: – Tai štai ką, pakliuvai tu man! Imk tuoju porines

roges ir važiuok pas Bezuchovą, ir pasakyk, kad grafas, girdi, Ilja Andrejevičius atsiuntė prašyti pas jus šviežių žemuogių ir ananasų. Niekur kitur negausi. Jo paties nėra, tai tu užėik, kunigaikštystėms pasakyk, ir iš ten, štai ką, drožk į Razguliajų – vežėjas Ipatka žino – surask ten čigoną Iljušką¹⁰, tajį, kur pas grafą Orlovą andai šoko, atmeni, su baltu kazaku, ir attempk jį čion, pas mane.

– Ir su čigonėmis jį čion atvesti? – paklausė Nikolajus juokdamasis.

– Na, na!..

Tuo tarpu negirdimais žingsniais, veiklia, susirūpinusia ir drauge krikščioniškai romia išraiška, kuri niekad neišnykdavo, į kambaryį įėjo Ana Michailovna. Nors ji kasdien rasdavo grafą su chalatu, kiekvienąkart jis susigėsdavo prie jos ir prašydavo atleisti dėl tokio kostiumo. Taip jis pasielgė ir dabar.

– Niekio, grafe, mielas, – tarė ji, romiai užmerkdamą akis. – O pas Bezuchovą aš nuvažiuosiu, – tarė. – Jaunasis Bezuchovas parvyko, ir dabar mes viską gausime, grafe, iš jo oranžerijų. Man irgi reikia jį pamatyti. Jis man atsiuntė laišką nuo Boriso. Ačiū Dievui, Boria dabar štabe.

Grafas apsidžiaugė, kad Ana Michailovna perima dalį jo reikalų, ir liepė jai pakinkyti mažąją karietą.

– Jūs Bezuchovui pasakykit, kad jis atvažiuotų. Aš jį įrašysiu. Ką, ar jis su žmona? – paklausė.

Ana Michailovna panarino akis, ir jos veide pasirodė gilus sielvartas...

– Ak, mano mielas, jis labai nelaimingas, – tarė ji. – Jeigu tiesa, ką girdėjome, tai tiesiog baisu. Ar mes manėme, kai taip džiaugėmės jo laime! Ir tokia kilni, dangiška siela, tas jaunasis Bezuchovas! Taip, aš nuoširdžiai jo gailiuosi ir pasistengsiu jį paguoti, kiek tai nuo manęs priklausys.